

УКРАЇНЬСЬКА НАРОДНА ПІСНЯ «ПОВІЙ, ВІТРЕ, НА ВКРАЇНУ» В ОБРОБЦІ НАТАНА ШУЛЬМАНА ЯК ВЗІРЕЦЬ ПАТРІОТИЧНОЇ ЛІРИКИ

THE UKRAINIAN FOLK SONG “BLOW, THE WIND, ON UKRAINE” AS PROCESSED BY NATAN SHULMAN AS A MODEL OF PATRIOTIC LYRICS

Ще з давніх часів український народ славився своїми піснеспівами і співочими голосами. Наш народ славиться поетами і митцями, славетними захисниками нашої Вітчизни та особливим підйомом патріотичного духу в часи натхнення. А українська пісня є взірцем наймелодійнішої пісні в усьому світі. Наша українська пісенність і обдарованість нашого народу найвищими голосами – це дорогоцінна спадщина від наших предків, прикраса духовної культури українців. Однією із таких пісень, є українська народна пісня “Повій, вітре, на Вкраїну”. Багато хто її вважають народною, проте вона має авторів: вірші написані українським поетом Степаном Руданським, автор мелодії – композитор Людмила Александрова. Слова твору такі чутливі та ліричні, з духом українського патріотизму, а музика така витончена і мелодійна, що ця пісня, як тільки була створена, одразу поширилася серед простих людей і зажила слави української народної пісні. Вона вважається неперевершеним взірцем української лірико-патріотичної пісні, яка завойовувала любов і прихильність багатьох українських виконавців, та стала однією з найпопулярніших українських пісень. Та чи можна заперечити? Адже і Степан Руданський і Людмила Александрова були українцями.

Одразу з'явилися і обробки цієї пісні видатними українськими композиторами – В. Зарембою, Н. Шульманом, К. Данькевичем, В. Кірейком та іншими. Знайшлися і популярні професійні виконавці – оперні співаки, українці А. Солов'яненко, О. Коробейченко, Б. Гмиря та багато інших, котрі кохаються і живуть в українській пісні.

І досі палає слава української пісні “Повій, вітре, на Вкраїну”, як взірця української патріотичної лірики, і ніколи вона не згасне! Бо українська музика є вічною!

Тож, обрана тема наукового дослідження є досить актуальною для дослідження, цікавою і захоплюючою. Бо саме в рідній пісні – відродження і слава України, відродження духовності і справжньої культури нашої Батьківщини.

Ця наукова стаття присвячена дослідженню української народної пісні “Повій, вітре, на Вкраїну” в обробці Натана Шульмана, як взірець патріотичної лірики. Нам видається актуальним саме зараз спробувати пояснити феномен популярності та довгого мистецького життя цього твору.

Одна із найпопулярніших і найвідоміших українських пісень “Повій, вітре, на Вкраїну”, написана українським поетом Степаном Руданським і композиторкою Людмилою Александровою, є взірцем української лірико-патріотичної пісні і вже понад століття надихає українців своїм особливим духом, властивим лише мрійливому, але такому патріотичному народові, як український. Тож актуальність цієї теми не викликає ніяких сумнівів.

В даній науковій статті розглянуто українську народну пісню “Повій, вітре, на Вкраїну”, як взірець української патріотичної лірики.

Було досліджено історію створення пісні Степаном Руданським, проаналізовано основні аспекти музичної обробки цього твору, композитором Натаном Шульманом. Крім того, було розглянуто різні інтерпретації, інших композиторів, та виконавців цієї пісні. В ході наукового дослідження ми прийшли до висновку, що українська народна пісня “Повій, вітре, на Вкраїну”, є неперевершеним взірцем української лірико-патріотичної пісні, яка завойовувала любов і прихильність багатьох українських виконавців, стала однією з найпопулярніших українських пісень. А обробка цього музичного твору композитором Натаном Борисовичем Шульманом є зручною для виконання як співаком, так і концертмейстером, які відтворюють музичний супровід на фортепіано. Отже, виконуючи цей романс, треба не тільки передавати любовні страждання головного героя, але й надихнути слухачів духом того самого, справжнього патріотизму і справжньої любові до Батьківщини.

Ключові слова: народна пісня; обробка; вокал; трансформація народної пісні; голосоведіння; мізансцена.

Since ancient times, the Ukrainian people have been famous for their songs and singing voices. Our people are famous for poets and artists, glorious defenders of our Motherland and a special rise of patriotic spirit in times of inspiration. And the Ukrainian song is an example of the most melodious song in the whole world. Our Ukrainian singing ability and giftedness of our people with the highest voices is a precious heritage from our ancestors, an ornament of the spiritual culture of Ukrainians. One of these songs is the Ukrainian folk song “Sing to the wind, to Ukraine”. Many consider it folk, but it has authors: poems written by the Ukrainian poet Stepan Rudanskyi, the author of the melody is the composer Lyudmila Aleksandrova. The words of the work are so sensitive and lyrical, with the spirit of Ukrainian patriotism, and the music is so refined and melodious that this song, as soon as it was created, immediately spread among ordinary people and became the glory of the Ukrainian folk song. It turned out to be an unsurpassed star of the Ukrainian lyrical and patriotic song, which won the love and affection of many Ukrainian performers, and became one of the most popular Ukrainian songs.

But can you deny it? After all, both Stepan Rudanskyi and Lyudmila Aleksandrova were Ukrainians.

Covers of this song by prominent Ukrainian composers – V. Zarembo, N. Shulman, K. Dankevich, V. Kireyk and others. There were also popular professional performers – opera singers, Ukrainians A. Solovyanenko, O. Korobeychenko, B. Hmyria and many others who love and live in Ukrainian song.

To this day, the glory of the Ukrainian song “Poviy, vitre, na Vkraina” burns as a model of Ukrainian patriotic lyrics, and it will never fade! Because Ukrainian music is eternal!

So, the chosen topic of scientific research is quite relevant for research, interesting and exciting.

УДК 78.087.684

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/58.1.11>

Горобець В.П.,

ст. викладач кафедри музичного мистецтва
Київського національного університету культури і мистецтв

Ковмір Н.В.,

асистент кафедри музичного мистецтва
Київського національного університету культури і мистецтв

Because it is in the native song that the revival and glory of Ukraine, the revival of the spirituality and true culture of our Motherland.

This scientific article is devoted to the study of the Ukrainian folk song "Povii, vitre, na Ukrainu" arranged by Natan Shulman, as a sample of patriotic lyrics. We see that it is relevant right now to try to explain the phenomenon of popularity and long artistic life of this work.

One of the most popular and well-known Ukrainian songs, "Blow, wind, to Ukraine", written by Ukrainian poet Stepan Rudanskyi and composer Lyudmila Aleksandrova, is an audience of Ukrainian lyrical-patriotic songs and has been inspiring Ukrainians for more than a century with its special spirit, only characteristic of a dreamy, but such a patriotic, to the people, as Ukrainian. So the relevance of this topic has not lost any problems.

In this scientific article, the Ukrainian folk song "Sing to the wind, to Ukraine" is presented as an example of Ukrainian patriotic lyrics. The history of the creation of the song by Stepan Rudansky

was researched, and the main aspects of the musical processing of this work by the composer Natan Shulman were analyzed. In addition, there were different interpretations, other composers, and performers of this song.

In the course of a scientific study, we came to the conclusion that the Ukrainian folk song "Povy, vitre, na Ukrainu" is an unsurpassed performer of the Ukrainian lyrical-patriotic song, which has won the love and affection of many Ukrainian performers, and has become one of the most popular Ukrainian songs. And the processing of this piece of music by the composer Natan Borysovich Shulman is convenient for both singers and concertmasters who play the musical accompaniment on the piano. Therefore, when performing these novels, it is necessary not only to convey the love progressions of the main character, but also to inspire the listeners with the same spirit, true patriotism and true love for the Motherland.

Key words: folk song; processing; vocals; transformation of a folk song; voting; mise-en-scène

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими практичними завданнями. Серйозною проблемою стає стрімке зникнення основних носіїв традиційної пісенності – старшого покоління сільського населення. Натомість з'являється безліч псевдонародних, стилізованих пісень. Історико-теоретичні дослідження народної музики відбуваються надто повільно. Це великою мірою пов'язане з транскрипцією народної музики.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Розширення спектру дослідницької проблематики та про науковий інтерес до теоретичних аспектів українського народної пісні свідчить, що дана тематика досі не ставала предметом наукового дослідження.

Мета статті – дослідити історію створення вірша Степана Руданського "Повій, вітре, на Україну", написання музики до нього, розглянути основні аспекти обробки, композитора Натана Шульмана, розглянути пісню, як взірць української патріотичної лірики.

Виклад основного матеріалу. Пісня, "Повій, вітре, на Україну" була створена поетом Степаном Руданським та композитором Людмилою Александровою. Твір постає перед нами взірцем не тільки української лірики, але й пронизаний патріотизмом – безграничною синовньою любов'ю до матінки України, якою була сповнена душа поета протягом всього його життя і відобразилась у його творі "Повій, вітре, на Україну" [1, с. 10].

До патріотичної лірики відносяться твори, в яких провідною думкою є зображення проявів патріотичних почуттів автора до своєї Батьківщини [3, с. 5].

Саме такою патріотичною ліричною піснею є твір С. Руданського "Повій, вітре, на Україну". Ліричним героєм у цьому вірші виступає сам поет і хоча автора і ліричного героя зазвичай

слід відрізняти, тут ці поняття з'єдналися в одне ціле, бо маємо справу з особистим етапом життя С. Руданського і його переживаннями в даний конкретний проміжок часу, в який він створив свою пісню.

Перечитуючи рядки вірша "Повій, вітре, на Україну", ми можемо побачити окрім ліричних переживань автора через розлуку із коханою, через неможливість бути разом, що поет звертається до однієї із чотирьох стихій природи – вітру.

Звернення до сил природи з давніх давен використовують наші предки. Проте, разом із звертанням до природної стихії вітру, поет пригадує і свою рідну землю – Матінку Україну. Він просить його повіяти саме на Україну, на рідну землю поета і його коханої. У вірші немає прямого звертання до України, але, коли поет прохає вітер допомогти йому розібратись у особистих відчуттях, то просячи його повіяти на Україну:

Руданський ніби закликає Україну стати свідком його щастя із коханою дівчиною або, навпаки, розділити з ним тугу і печаль через нездійснені мрії про свою любов.

Саме це й відображає патріотичний дух цього вірша і особливу любов та повагу автора, який знаходиться на чужій землі, у далекому Петербурзі, до своєї Батьківщини, рідної України.

Україна для поета є найдорожчою в світі, він звертається через Вітер до України, як син до своєї матінки, він відчуває потужний духовний зв'язок із українською землею і це виразно просліджується у його віршеві. Поет повністю покладається як на природну стихію (бо природа теж є матінкою людині), так і на рідну Землю Україну. Він вірить, що, навіть якщо дівчина вже його не чекає і кохання згасло, Рідна Земля підтримає його і не дасть йому похитнутися і впасти. Бо справжня любов – це любов до своєї Батьківщини [5, с. 12].

Але не це все є основною характеристикою патріотичного духу пісні. Справжньою лірико-патріотичною піснею вона стала тоді, коли із мало-відомої звичайної авторської пісні перетворилась на українську народну пісню і зажила народної слави. Серед виконавців цієї пісні ми бачимо таких видатних співаків, як О. Коробейченко, А. Солов'яненко, Б. Гмиря, К. Огневий. Ці оперні співаки усе життя прославляли рідну неньку Україну своїми солов'їними голосами, співаючи українські народні пісні. Композитори, які створювали обробки та аранжування до цієї пісні, – це К. Данькевич, В. Заремба, Н. Шульман, В. Кирейко. Саме завдяки цілій ланці українських митців пісня С. Руданського стала українською народною. Саме ці видатні люди, які усе своє життя присвятили прославленню України, зробили цю пісню не тільки ліричною, а й по-справжньому патріотичною, вони змогли передати дух патріотизму та любові до Батьківщини цьому пісенному твору. Справжній патріотизм і любов до України доводять справами, кожен на своєму місці. Написання цієї пісні – це беззаперечний вияв патріотизму і синовньої любові до України.

Не зважаючи на те, що у вірша С. Руданського “Повій, вітре, на Україну” є композитор – Л. Олександрова, яка перетворила цей вірш на пісню, написавши до нього музику, існує багато інших інтерпретацій цього музичного твору. Так, для пісні “Повій, вітре, на Україну” писали обробки та аранжування такі видатні українські композитори, як К. Данькевич, В. Заремба, В. Кирейко, а також обробка для баяна М. Різоля. Усі ці видатні музиканти і композитори були українцями і працювали над своїми творами.

Що ж таке обробка пісні і для чого вона потрібна?

Справа в тому, що кожен виконавець має певні вокальні, та технічні дані, які можуть чинити вплив на успішне виконання, виконання того чи іншого вокально-співацького твору. Є твори, які призначені для окремих голосів – одні для виконання високими голосами, інші для низьких голосів, а декотрі твори призначені для середніх чоловічих або жіночих голосів. Інколи одна й та сама пісня може бути виконана двома різними за діапазоном голосами, але в різних тональностях. В таких випадках ті, хто бажають виконати пісню в іншій тональності, можуть самі зробити транспортування для свого голосу [6, с. 18].

Проте, слід пам'ятати, що кожен музикант, який робить адаптацію музичного твору під голос, сам є композитором, митцем і тому часто прикрашає своє аранжування або переклад якимись засобами музичної виразності. Таким чином, прослухавши одну й ту саму пісню у тому чи іншому перекладі, знаючи стиль того чи іншого композитора

і характерні риси його авторських творів і обробок, можна одразу впізнати – чия ж обробка цього твору зараз лунає.

Окрім нюансів, пов'язаних із діапазоном голосу, можливостями інструменту і унікальністю виконавця-митця, особливо враховується ще й можливості голосу щодо його рухомості. Так, в деяких творах композитори за проханням виконавця або на свій розсуд, обґрунтований зручністю виконання твору, музикант може видозмінити не тільки супровід але й мелодику пісенного твору. Наприклад, зробити довше оспівування, якусь певну ноту, аби виконавець міг на ній зупинитись, навіть видозмінити тривалість ноти – наприклад, як в творі, що ми розглядаємо, існує варіант розспіву складу на дві четверті, а існує восьма з крапкою та шістнадцята.

Таким чином, для збагачення репертуару виконавця, для надання йому можливості виконувати будь який твір, який написано не для його голосу, композитори працюють в декількох напрямках:

- транспонують вокальні твори, народного, авторського, та естрадного напрямку для різних голосів;

- обробляють і переосмислюють фольклорні зразки (народні пісні) для сучасного виконання;

- створюють гармонізації та обробки духовних пісень співів;

- роблять аранжування творів для виконання оркестрами.

При цьому, автор аранжування чи обробки, виконавши усі поставлені завдання та досягнувши усіх необхідних цілей у процесі обробки пісні, повинен зберегти основу народної пісні, її національний колорит, її красу і мелодичність і ще й підкреслити свою авторську унікальність. При написанні аранжування або обробки на народну пісню, композитор може користуватись усіма можливими засобами музичної виразності, може змінювати темп, гармонію, тембр, додавати вступ, але при цьому зобов'язаний зберегти автентичність мелодії.

Головна мета і завдання такого аранжування чи обробки народної пісні – збереження української народної пісні, популяризація її для виконання різними голосами, хорами, музичними групами на різних інструментах для широкого кола слухачів та глядачів.

В свій час, твір С. Руданського “Повій, вітре, на Україну” виконувався різними співаками з різними голосами та діапазонними можливостями. Серед видатних співаків, слід зазначити київського оперного співака О. Коробейченка. Він був виконавцем середини 20-го століття, мав красивий голос – тенор. Виконував цю пісню в обробці В. Заремби, який був першим композитором, котрий аранжував цей пісенний твір. Крім того, Коробейченко був учителем іншого відомого українського співака

А. Солов'яненко, який теж, в свою чергу, був популярним виконавцем пісні «Повій, вітре, на Україну», він виконував цей твір в обробці К. Данькевича. А. Солов'яненко мав прекрасний лірико-драматичний теноровий тембр. Ще один з відомих виконавців – оперний співак К. Огневий, ліричний тенор, який володів красивим і легким голосом, також виконував цю пісню в обробці Данькевича.

Серед виконавців цієї пісні є відомий тенор який славиться красивим голосом світлого сріблястого тембру, широкого діапазону з вільним верхнім регістром, високою художньою і технічною майстерністю – І. Козловський, виконавши «Повій, вітре на Україну», в супроводі Ансамблю народних інструментів п/к Миколи Некрасова. (Платівка 1945 р. № 12542/43).

І. Шведов – український оперний співак (тенор), прем'єр Київської опери 1935–1941. Заслужений артист УРСР (1940).

Виконував пісню «Повій, вітре, на Україну», в супроводі оркестру студентів київської консерваторії п/к Оскара Сандлера. Грамзапис 5266 1937 р. з колекції Віталія Донцова.

Взагалі пісня «Повій, вітре, на Україну», написана для високого чоловічого голосу, а саме – для тенора. Але ми маємо цю пісню і у виконанні басових голосів. Зокрема, цю пісню виконував відомий український бас – Б. Гмиря. Він також був виконавцем Радянської України, а твір С. Руданського виконував у обробці українського композитора – В. Кирейка. Серед видатних басів цю пісню також виконував О. Загребельний – український співак, народний артист України, який славиться своїм голосом (високий басом), ефективною сценічною зовнішністю, драматичним талантом який сприяв успішному виконанню оперних партій на сцені Національної опери України. Він виконував «Повій, вітре, на Україну» в супроводі Ліхтман Зої Юхимівни української піаністки та педагога. Вона володіла інструментальною методикою навчання співаків, і є авторкою багатьох методичних праць.

Михайло Зазуляк – український співак (баритон), який у 1909 році з родиною емігрував до США і оселився в Нью-Йорку, де співав у хорі "Метрополітен-опери". Записав пісню «Повій, вітре, на Україну» з акомпаніментом оркестру, на платівку в 1927 році, яку видала студія Columbia.

Більш в сучасних інтерпретаціях, пісню «Повій, вітре, на Україну» виконували, Т. Ціхоцька – українська співачка з Волині, автор-виконавиця, композитор і режисер-постановник, диригент, викладач естрадного співу. Виконавиця українського романсу, ліричних українських пісень – як народних, так і авторських. Також робили інтерпретації ВІА Світязь – популярний український музичний гурт, вокально-інструментальний ансамбль [6, с. 18].

Перераховуючи композиторів та виконавців, можна зробити висновок, що пісня «Повій, вітре, на Україну» дійсно є народною піснею, на яку існує багато музичних інтерпретацій. Як видно, ця пісня – поета С. Руданського і композиторки Л. Александрової – стала не тільки вважатись народною, але й збрала навколо себе цілу ланку прихильників і найкращих виконавців українських народних пісень.

Пісня «Повій, вітре, на Україну» за своїм жанром є ліричною піснею з елементами патріотизму, що відображено в пісні за допомогою звернення поета до вітру з проханням до нього повіяти на Україну. Саме така пісня, з ліричним відтінком та ліричними думками називається романсом. Безумовно, що українська народна пісня «Повій вітре, на Україну» є романсом, бо в ній відображується любов чоловіка до дівчини, туга автора за своєю коханою, яка знаходиться далеко від нього і, можливо, вже його не чекає. Тож палке, але жалісне звернення автора до вітру з проханням підтримати у скрутній ситуації, і відображує ліризм музичного твору.

Пісня «Повій, вітре, на Україну», яка стала українською народною, має особливе значення, як для професійних оперних співаків, до репертуару яких повинні входити українські народні пісні, так і для простих любителів поспівати з народу. Ця пісня наповнює любов'ю до Батьківщини і духом патріотизму усіх, хто її слухає чи виконує, нагадуючи українцям, що найголовніше в житті кожного з нас – це Ненька Україна. І хоч би які життєві складнощі та недолі нас не спіткали, кожен українець, слухаючи або виконуючи цю пісню, отримує підтримку і надію, знаючи, що Мати-Україна завжди поруч, завжди підтримає свою дитину і надихне її на позитив, надасть сил витримати труднощі важкого життя з усіма його раптовостями і неочікуваностями. Варто тільки згадати свою матір і попросити її про допомогу, і вона обов'язково дасть ту силу і мудрість, якої нам не вистачатиме [6, с. 18].

Висновки з даного дослідження.

В науковому дослідженні було розглянуто українську народну пісню «Повій, вітре, на Україну», як взірць української патріотичної лірики. Було досліджено історію створення пісні С. Руданським, проаналізовано основні аспекти музичної обробки цього твору, композитором Н. Шульманом. Крім того, було розглянуто різні інтерпретації, інших композиторів, та виконавців цієї пісні.

В процесі дослідження ми прийшли до висновку, що українська народна пісня «Повій, вітре, на Україну», є неперевершеним взірцем української лірико-патріотичної пісні, яка завоювала любов і прихильність багатьох українських виконавців, стала однією з найпопулярніших українських пісень.

Перспективи подальших розвідок можливі у напрямку детального дослідження особливостей становлення та популяризації української народної пісні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Біографія Степана Руданського <https://web.archive.org/web/20150630011040/http://www.rudanskyi.info/biography.html>

2. Будзей О., Пісні півтораєста: Непомітні ювілеї. *Подільські товри*: веб-сайт URL: <https://www.tovtry.com/ua/history/statti/pisni-pivtorasta.html> (дата звернення 24.10.2021).

3. Рильський М. Народний поет. В кн. С. Руданському. Одеса, 1968.

4. Гончарук М. Народний поет. В кн. С. Руданський. СПІВОМОВКИ (пісні, приказки, дитячі приказки). К., «ДНІПРО», 1988.

5. Зленко Г. «Повій, вітре, на Україну»: Історія пісні Прапор Жовтня. 1971. 30 жовтня. С. 37. Пісні літературного походження. К.: Наукова думка, 1978. С. 227–230, 470.

6. Шевчук В. «Повій, вітре, на Україну». Із вершин та низин: Книжка цікавих фактів із історії української літератури. К., 1990. С. 369–371.

7. Лепша І., Чубук М. Повій, вітре, на Україну Історичний календар К., 1996. С. 19.